

АНТОНИАНИТЕ НА АВРЕЛИАН (270-275)

АВТОР: КАМЕН КОЛЕВ

В тази статия ще разгледаме един доста често срещан тип при колективните монетни находки, намирани в България датирани от края на 3 век сл. Хр, а именно , бронзовите антониани на Аврелиан (270-275). Като начало малко история за това кой е той и какъв е периодът в който управлява.

Аврелиан е роден около 207 г в скромно семейство, издига се доста бързо във империята, като става един от най-добрите генерали за времето си. Трети век е доста размирен период в римската история. След много успешното управление на династията на Северите (193-235), започва доста размирен период, останал в историята като времето на "императорите-войници" или "войнишките императори". За един много кратък период около 50 години се сменят повече от 20 императори със съимператорите си, като те почти всички или идват от армията и имат дълъг стаж там , както и всички те са издигнати за императори именно точно от подчинените си. Империята запада доста, в опитите на всеки един да наложи превъзходството си над другия. При всичко това, започват и нападенията на границите на империята от различни племена, това са готи, авари и изобщо доста различни и разнообразни като структури племена , които въпреки лошите си организации, успяват да наложат едно, доста голямо безпокойство у империята , която

е доста слаба в един такъв момент. Ето че след дълга и продължителна смяна император става Клавдий II Готски през 268г. Той също е император от точно този тип, генерал издигнат от собствените си войници. При него в империята започва да се усеща едно малко по-голямо спокойствие и сигурност, още повече че той веднага се отправя на бой с готите за да защитава границите на голямата империя. За съжаление след 2 години управление, загива на бойното поле от чума, но най-вероятно на неговите монетни типове също ще отделим някоя бъдеща статия, тъй като те също са едни от често срещаните за този период на 3 век. След смъртта на Клавдий и брат му Квинтилиус малко след като става император през 270, идва ред на много по-добре подготвеният Аврелиан. Легионите му го издигат за император през 270 г, и след смъртта на Квинтилиус , той става неоспорим господар на империята.

Започва дълго чакан период за империята. Тя не е имала толкова велик император от доста време, човек който се справя еднакво добре с воденето на война и с държавните дела, човек за който нито една задача не е трудна или непосилна. Веднага след провъзгласяването му за император, започват няколко доста успешни военни кампании и империята се връща почти изцяло в предишните си граници, с изключение на провинция Дакия, която е безвъзвратно загубена

окончателно през 271 г., слага се край на Гало-Римската империя, спрени са нашествията на готи и други племена. Освен доста положителната военна кампания, Аврелиан се заема с доста усилена строителна дейност, като целта е да се подсилят крепостите и териториите, които са били конфликтни през периода. Освен всички тези положителни дейности, в които се включва и изграждането на защитната крепостна стена на Рим която Проб завършва чак към края на управлението си, защитавала Рим през 4 век, можем да добавим редица реформи в различни сфери на живота, както на обикновения римски гражданин, така и на по-заможните римляни.

Естествено не можем да пропуснем най-важното за тази статия, неговата монетна реформа от 270-271 г, която е най-важна именно и за типа монети, за който става въпрос – бронзовите антониани. Но каква точно е целта на тази реформа?

Антонианът принципно е сребърна монета, която е с доста добър номинал, с високо качество на среброто. Става известен най-вече с изображението на него, като императорът винаги е представен със сияещ бюст (с лъчиста корона), която предава обожественият му вид. Обикновено за заплати на многобройната армия се е използвала сестерцията. В един хубав момент обаче около 250 г. започва постепенно, неговото отхвърляне като монетен тип, като след Валериан I-ви вече почти изцяло, или много рядко се среща като емисия. Затова антонианът се налага като монета която да го замени в изплащането на войнишките заплати. В началото по времето на Гордиан III, той бил стандартната си сребърна монета, като малко по-малко качеството на среброто започнало да бъде намалявано. Но как се изхранват големи армии, като Рим не е изобщо икономически стабилен? Отговорът естествено дават Валериан и Галиен, който започват масово да емитират антониан съставен първо от ядро билон със стабилно сребърно покритие, лъжейки всички че това е старата сребърна монета. С времето обаче ядрото започнало да става чисто, бронз, или мед, качеството и количеството нанасяно покритие намалявало, защото Рим изисквал доста голям капацитет монети и изведнъж след по дългата циркулация истината започнала да личи. Много скоро станало така че вече никой не се стараел; да поставя върху тези монети изобщо сребърно покритие или в случаите който го правил то било толкова жалка имитация на такова, че изчезвало след невероятно кратка употреба и циркулация.

Именно това и цели реформата на Аврелиан, той прави така че качеството и количеството на нанасяното покритие да е повече и по-добро, както и повишава значително номиналната стойност на монетния тип. Вече антонианът става 1/20 от златният Аурес, докато предишните 20 години той бил придобил унизително място на обикновена бронзова монетка. Разбира се реформата не приключва до тук, въведени са отново номиналите – Денар, Сестерция и Ас, но те са изцяло

от бронз, не се правят никакви опити на възраждане на вече забравените чисто сребърни монети.

Качество на нанасяне било толкова добро че все още се намират монети със запазено сребърно покритие от този период. За Аврелиан са характерни голямото количество монетни дворове, повече от 15 броя, както и едни от първите монети с белязки на тях кой точно е монетният двор. По това време един от монетните е нашата Сердика, изключително рядък монетен двор, при който ако монетата има добър колекционерски вид, добри и без запазено сребърно покритие, има доста висока цена. Типовете на реверси на антонианите са много, белязките за монетни дворове също, както и надписите на аверсите. Естествено с една такава статия, никога няма да постигнем това за което други автори са успели да публикуват цели книги с каталози, на под видовете им. Тази статия цели единствено запознаване на читателя с някои видове, както и с принципното разнообразие на под видове, приблизителни цени и т.н.

Срещат се както преди реформени, така и след реформени типове монети. Как се определя кой тип към кой период принадлежи? Сложен въпрос, за това е полезно да се ползват професионални каталози, където са описани цялото разнообразие от под видове и монетарници. Аз лично препоръчвам на хора който искат да го разберат повече за някои своя такава монета да ползват или изградените вече за целта сайтове, където винаги могат да получат сравнително компетентен отговор, или да използват такива с качени аукциони и цени от свършили вече такива, където обаче се срещат главно малко по-скъпи монети. Другият вариант е използването на специализирана литература, като аз препоръчвам RIC (Roman Imperial Coins) I-X Volume, който обаче наистина ще бъде едно доста високо предизвикателство за един начинаещ колекционер, а и намирането му не е едно от най-лесните постижения. Затова на начинаещи колекционери ще предложа първият вариант, попитайте в някой от форумите, това е лесно, бързо и със сигурност ще получите компетентен отговор.

Но тази тема ще ви помогне да дадете едно начало на вашите собствени знания, надявам се.

Нека накратко опишем един стандартен за Аврелиан антониан:

Л: IMP. AVRELIANVS AVG. или IMP. C. AVRELIANVS AVG. Сияещ бюст, надясно, облечен със или без броня.

ОП: твърде много варианти но най-разпространени типове са:

CONCORDIA MILITVM, ORIENS AVG., PROVIDEN. DEOR., и SOLI INVICTO

При всички типове надписи, изображенията са различни, а съществуват още над 20 вида такива.

Срещат се различни обозначения за монетни дворове, в някой случай доста объркани и неразбираеми тъй като S е обозначение за монетен двор на Сисция, но Сисция използват също така и буквите Q и P, как-

то и някои други монетни дворове. При други като Сердика се използват специфични за монетарницата надписи на аверса, които също е многотипов. При някои се наблюдава обозначението XXI и KA, за което и досега има доста спорове какво точно означава, но най-вероятно това е обозначение за това че след реформата тази монета е 1/20 от ауреса, т.е. "Двадесет такива (антониан) са един Аурес"

Част от тези видове и монетарници ще видим и в снимките които ще има след статията, така че ако някой има някои от тези типове ще му е малко по-лесно. Друг интересен факт при Аврелиан са изследванията върху един доста малък на пръв поглед детайл на антонианите, нагръдникът на бронята. До този момент (последната ми позната такава статия е от около края на 90-те години) има датирани повече от 50 вида различни нагръдници, като при някои изображенията са шокиращо интересни и забележителни творения на античната графика, при положение че нагръдникът в никакъв случай не е с размери по-големи от сантиметър на сантиметър (дори по-малки). Такива изображения са на Атина, на Марс с щит, различни украси с топчета и чертички, глава на медуза горгона и др.

Сега нека отделим и малко място за цените. Както е разбираемо, цените в България, не могат да гонят аукционните и тук те са доста по-ниски. За нещастие и тук битува общото схващане че антонианите на Аврелиан са доста често срещани монети и в тях няма скъпи, но реално и тук има монети които като цена гонят доста Ауреси, особено, такива с по-редки монетни дворове, като Сердика, едни доста колекционирани монети на запад. Сердика е единствената наша монетарница, в България, която освен Колониални монети емитира и императорски монети, като изключим Филипопол, като несигурен монетен двор по врем на Византийската империя за кратко.

Цената за България започва от около 0,5-1,0 лв. , за бронзови и захабени антониани, и би могла да стигне до около 10 лв за такива със сребърно покритие. Разбира се ако притежавате по-рядък тип и успеете да убедите купувача колекционер , какво точно продавате и защо е рядка, можете да получите и по-висока цена , но това е въпрос на договорки. Цените по аукцион за стандартните монетни типове на Аврелиан са около 35-45 долара, но ще видим че има и доста по скъпи. Естествено и там при предлагане на некачествен екземпляр без следи от покритие, цената би могла да е по-ниска.

1. Аврелиан (270-275) Антониан, монетарница на Сисция, офисина 4, доста добро качество, продадена на аукцион май 2009 за 65 Евро

2. Аврелиан (270-275) Антониан, монетарница на Сердика, официна 3, доста добро качество, продадена на аукцион май 2009 за 460 Евро

3. Аврелиан (271) Антониан, монетарница на Сисция, официна 3, качество: почти гланц, продадена на аукцион май 2009 за 875 Евро

4. Аврелиан (274-275) Антониан, монетарница на Антиохия, официна 3, качество: EF/VF, продадена на аукцион март 2009 за 80 Евро (с белязка XXI)

5. Аврелиан (272) Антониан, монетарница на Siscia, официна 2, качество: EF/VF, продадена на аукцион ноември 2008 за 850Евро (изключително рядък аверс)

6. Аврелиан (274-275) Антониан, монетарница на Сердика, официна 3, качество: EF/VF, продадена на аукцион март 2008 за 650Евро (изключително рядък аверс с уникален нагръдник-глава на Горгона)

7. Аврелиан (274-275) Антониан, монетарница на Сердика, официна 2, качество: EF/VF, продадена на аукцион март 2009 за 1600 Долара (изключително рядък аверс с уникален надпис)

8. Аврелиан (274) Антониан, монетарница на Тицидум, 1-ва емисия, качество: EF/VF, продадена на аукцион януари 2009 за 350 Долара (рядък монетен двор)

9. Аврелиан (274) Антониан, монетарница на Рим, 1-ва официна, качество: VF, продадена на аукцион ноември 2008 за 54 Долара (рядък за България монетен двор)

10. Аврелиан (272) Антониан, монетарница на Майланд, 4-та официна, качество: VF, продадена на аукцион ноември 2008 за 60 Евро (рядък за България монетен двор)

11. Аврелиан (270-275) Антониан, монетарница на Сисция, 3-та официна, качество:F, продадена на аукцион септември 2007 за 25 Евро

Забележка: Всички снимки и цени са взети от сайта: <http://www.coinarchives.com/>
